

ACC. N:R M. 16822:1-8.

Landskap: *Halland* Upptecknare: *Karin Oscarsson, Försåll*
Härad: *Hök* Berättare: *Henning Ö. Linnéa Gustavsson*
Socken: *Försåll* Berättarens yrke: *f.d. kyrkvaktmästare Försåll*
Uppteckningsår: *1967* Född år *1891* i *Försåll*

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Kalas. s. 1-8.

LUF 134

ACC. N:R M. 16822:1.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Kraaven som ställdes för dem som höll gästabud eller gille som det kallades var väl frist å främst att de hade pent å snyggt å dukat med vita dukar på bordet. Det var väl mest julen som det ställdes till med kalas för då skulle hela stämman samlas en omgång och granarna en annan gång. De största kalaserna var nog bröllop å begravning. Alla höll nog kalas åtminstone om jularna, det var fästa gilleslag de som de brukade umgås med. Det var rätt sällan att barnen fick följa med i såfall var det den som var minst i barnskaran som fick lov att följa med. Sedan kunde det hända att ungdomarna någon gång fick ha ett ungdomskalas. Bjudningen brukade barnen få gå omkring med till gästerna för någon belemn fanns inte på den tiden å då lämnades alltid besked om de kunde komma eller ej. Viteerka anlades endast till större sammantrömmet såsom bröllop å begravningar, det var samma tenk å hon fick nog fara omkring i hela socknen, hon hade det som sitt yrke

23/11-67

Kocken brukade komma ett par dagar innan å ståna tills kalaset var över. Hon tog mig mestadels befälet i köket men frågade frist ut hur husmodern ville ha det och lagade sedan till det mesta av maten, men bakningen fick för det mesta husorn själv ha bakat utom kärtan fristås som ingen fick komma nära så fin som kocken. Hennes betalning rörde sig mellan 125 till 2 kr. om dagen vilket ansågs vara bra betalt på den tiden 1910 fram till 1930. Några nyanskaffningar företogs inte nämligen möjligt nägt nytt i glas eller porslin för låna av varandra ville de inte gärna göra det ansågs som nägt mindervärdigt. Man dukade alltid till gående bord, någon liten blomman fräckorn alltid, men mycket med ljus och ljusstakar i korn och mahm. Ljusstakar kunde de komma över till rimliga priser hos skrothandlare, å sedan var det bara till att putsa upp dem så det bländade å var fina, nägt elektriskt ljus fanns ju inte på den tiden.

Papperslöpars fräckor väl endast till julen, men också sydda löpare. Bordsställ för kryddor fanns alltid med och de var mycket fina, de utgjorde nästan en bordsdekoration. Servietter förekom inte, ej heller några placeringskort. Tidpunkteten för bjudningen brukade vara klockan 6 på kvällen, utom till bröllop å begravning som brukade vara kl. 3 respektive kl. 11. Gästerna kom i regel inte förrän 5 eller 10, 15 min. efter den utsatta tiden. Det ansågs ej vara fint att komma i rätt tid. Kvinnoans klädsel var det finaste som hade att ta på sig liksom för mannen, men han hade alltid något vitt stäarkt som kallades för förhäng, att fästa om halsen, å männen alltid en vitad slips, som frun i huset hade vitat åt honom eller också i st. för Slips en slags smett som kallades för kravatt.

Vid bröllop å begravning var klädseln alltid svart, och vid dessa bjudningar var det alltid värdfolk som tog emot gästerna.

Värdfolken skulle alltid vara de som var rikast eller högt aktade personer. Dessa skulle alltid hälsa gästerna välkomna, samt hjälpa dem ur med efterblädderna som hängdes ur i fästun eller om det blev många hängdes upp på vinden.

Förning förekom men det var endast till begravningar och då för tiden innan 1920. De kunde ha med sig mat som risgrymsgröt som stjäptes upp när den var kall å då garnerades i rutinjuster med socker å kanel till detta hade de då någon sorts fruktsoffa, någon annan person hade en sockerkaka med som alltid skulle ritas med pinsöcker på, en annan person hade köpt vin å hade med sig, samt någon slags kramkaket som var lindat i svart papper med ett kors på ena sidan och ett bibelvers på den andra sidan. Detta kramkaket åts aldrig upp vid bordet det sparades alltid hem, så barnen där hemma fick smaka det. Grammamor brukade alltid tala med varandra om vad de skulle ha med sig.

Ventfektan och vinet skulle alltid de närmaste ha med sig. Förringen hade de med sig när de kom dit som förvarades i buntan eller någon korg, de var överfäckta med en serviett, som var märkta med ägarens initialer å servietten fick ligga kvar i buntan så visste de vems den var. De var aldrig synliga under kalaset. Förvaringskålen tog de för det mesta med sig när de gick hem, å då med en liten smalt bit av den sorten som de själva hade haft med sig dit. Förringen skulle anses vara en värd gäst. Någon öppen diskussion förekom nog inte, men visst var väl vissa personer kända för att laga till särskild god mat, men det talades tygt om det.

På den tiden var det inte vanligt att överraska någon blombeckert eller kempertast. Det har inte kommit till förän på de senaste åren eller efter 1940. Frun i huset bjöd alltid till bords med att hon gick omkring till gästerna å sade var så goda å gån fram. De bjöd alltid med den närmaste släkten eller också till de äldre, men de fick trugas många gånger de var så att säga mycket långtidstära.

Sittande bord var nog mera vanligt bland de mera välsittande såsom handlare å även de större gårdarna, de hade i regel också större plats. Det kunde också hända att de typte ett hus i en granngård som hade många rum till sitt förtäring där fanns där gärna en stor sal som de dukade långbord i. Värden satt alltid vid den ena bordsändan å värdinnan vid den andra å se den placerades den mest högt uppsatta damen vid värdens högra sida och hennes make vid värdinnans vänstra sida, sedan följde de åt i rangordning. Bordbrän lästes sällan högt, men nog tygt. Moaten lejtade då om toring är en serveringshjälper, som alltid bröjade med damen som satt vid värdens sida. Det fruktom väl både kafferep som matbjudningar detta gällde väl mest julmaten. Det berodde på den som först bröjade med bjudningen bröjade den med mat så fick de andra friga efter å bjuda det som ma till baka. Till julen var det alltid långtöl med, anmars var det ingen julmat de hade fått sedan var det en del varmrätter såsom fiskpudding en mycket god sådan sillgratäng å någon sorts omlett samt sillsallad som var ölskad av alla hembruggt dricka serverade till samt öl.

Samma tallrik användes alltid till de olika sorters rättarna vid de
gåendens bord. Vid de sittandes bestades tallriken vid olika sorters rätt.
Det ansågs inte vara fint att ta till sig från mycket på tallriken. Men
därmit talades det om att det började på 1900-talet alltid skulle läm-
na kvar lite på tallriken för det var inte fint att rensa tallriken.
Värdinnan var alltid med å bjöd gästerna. Men brukade alltid stå
med värdinnan men det var inte frän vid gott bord som då ser-
verades med hemlaggat vin å då tackades det för god mat å det
framfrändes av dem mest talfräna. Bondvisor frän om inte då de har
inte kommit till frän efter 1940. Men man brukade gäma sjunga
några julsånger det var bara damerna. Herrens brukade för det
mesta dra sig undan till ett annat rum där de brukade spela kort
å där höll de det friskt. Dammerna ritade inte på den tiden. De hade
alltid under hållning av liks å sång. Någon insamling av pengar frän
kom nog inte. Men bröt inte upp frän vid 12-1 tiden å alla gick samtidigt
Käron hade alltid med sig hem i klyfta för barnen komma vilka inte gär-
na lägga sig frän far å mor hade kommit hem så de kunde förber-
ta av inu hållet i klyftan som var mycket spännande.

ACC. N:R M. 16822:8.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Äftonkalas förekom inte så mycket, men om där var någon gammal som bodde i närheten så skulle de alltid få lite av fröplägnaden å till jul fick de alltid en spann mjöl som överlämnades i en temparspann å när julgrunden var slaktad så skulle de också ha en somarbit beordrade av en bit pålska en leverkarr samt en bit ryggfläsk. Några kalas på hotell förekom inte, det var först efter 1940 som det blev mera vanligt. Det allra roligaste som vi som barn var med om det var när julen. Då kom det alltid gärna in kastat en julaknutta av någon granne som kom i anslutningen å när man i huset rörde i julgröten hände det en gång berättas det att fura i huset blev så rädd att den stängde upp slaven med gröt på upp på väggen å där blev ju gröten sittande, å ut sprang ju bamen för att fånga den som kastade julaknuttan, som när gärna ville bli fångad, för då fick han ju följa med in å få lite fröplägnad, för annars skulle det ätt de bar ut julen för dem. Så mycket av de gamla sederna finns inte kvar längre, men det kan inte förnekas att de hade roligt på den tiden.